

Adam Budnikowski

Globalizacja a integracja europejska

International Journal of Management and Economics 10, 6-17

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Adam Budnikowski

Instytut Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych

GLOBALIZACJA A INTEGRACJA EUROPEJSKA

Pojęcie i uwarunkowania globalizacji

Globalizację można określić jako proces coraz ściślejszego scalania gospodarek narodowych, przejawiający się w dynamicznym wzroście międzynarodowych obrotów handlowych, przepływów kapitałowych i usługowych, będący efektem przyspieszenia postępu technicznego. Globalizacja jest zatem przyspieszeniem trwającego już od dawna umiędzynarodawiania procesu gospodarowania.

Rozwój gospodarczy od ok. 200 lat jest w coraz większym stopniu procesem międzynarodowym. Dzieje się tak przede wszystkim za sprawą **postępu technicznego**. Każdemu przyspieszeniu w dziedzinie umiejętności korzystania przez człowieka z szeroko rozumianych zasobów i sił przyrody towarzyszy pojawienie się nowych form międzynarodowej współpracy gospodarczej, zwiększenie jej intensywności oraz rozszerzenie jej geograficznego zasięgu.

Dla globalizacji jako procesu gospodarowania podstawowe znaczenie miała rewolucja informatyczna, powodująca skokowy postęp w gromadzeniu, przetwarzaniu i przesyłaniu informacji. Szczególną wagę miały zwłaszcza takie wynalazki, jak komputer, faks, Internet, telefon komórkowy oraz telewizja satelitarna. Elementem składowym współczesnej rewolucji technicznej jest też widoczne w ciągu ostatnich trzech dziesięcioleci przyspieszenie postępu w transporcie. Z punktu widzenia globalizacji najważniejszy był rozwój lotnictwa pasażerskiego wykorzystującego samoloty odrzutowe i związany z tym spadek kosztów transportu lotniczego. Istotny postęp miał miejsce w pozostałych rodzajach transportu. W przewozach morskich przełomem było pojawienie się w latach 60. olbrzymich zbiornikowców, co pozwoliło znacznie zmniejszyć koszty transportu towarów masowych. Przełom stanowiło też pojawienie się pod koniec lat 50. kontenerów.

Oprócz postępu technicznego bardzo ważnym uwarunkowaniem globalizacji była **liberalizacja procesu gospodarowania**. Procesy te zachodziły zarówno w pojedynczych krajach, jak i w całym świecie.

W skali pojedynczych krajów było to rozpoczęcie na początku lat 90. przez kraje Europy Środkowej i Wschodniej procesu przechodzenia od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej, co łączyło się między innymi z wyeliminowaniem monopolu państwa w dziedzinie handlu zagranicznego. W rezultacie nastąpiło zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych mogących

utrzymywać bezpośrednie kontakty handlowe z zagranicą, co stało się czynnikiem zwiększającym udział tych krajów w handlu międzynarodowym. Odejście od gospodarki centralnie planowanej oznaczało także zniesienie monopolu walutowego państwa oraz wprowadzenie wymiennalności walut. Stało się to dodatkowym elementem ułatwiającym udział pojedynczych podmiotów gospodarczych w handlu międzynarodowym i pozwoliło na ich włączanie w różnego rodzaju transakcje na międzynarodowym rynku walutowym i finansowym.

Odejście od systemu gospodarki centralnie planowanej było także jednoznaczne ze zmianą stosunku tych państw do dopływu kapitału z zagranicy. O ile poprzednio tolerowały one głównie dopływ kapitału pożyczkowego, to wraz ze zmianą systemu dopuszczono inwestycje bezpośrednie, poprzednio nieakceptowane ze względów ideologicznych. Z kolei zmiana systemu gospodarczego oraz widoczny postęp wielu krajów na drodze transformacji stały się zachętą dla inwestorów zagranicznych, którzy ponownie „odkryli” niektóre kraje jako obszar ekspansji kapitałowej.

W ciągu ostatnich dziesięcioleci w wielu krajach miał także miejsce proces masowej prywatyzacji i deregulacji niektórych branż czy gałęzi gospodarki znajdujących się bądź w rękach państwowych, bądź też (np. lotnictwo i telekomunikacja) zastrzeżonych dla jednego przedsiębiorstwa z dominującym kapitałem państwowym. W drugiej połowie lat 80. proces ten miał miejsce w niektórych krajach przemysłowych (m.in. w Wlk. Brytanii i Niemczech) oraz licznych krajach rozwijających się, głównie latynoamerykańskich. W początku lat 90., wraz z rozpoczęciem transformacji, zapoczątkowany został w krajach Europy Środkowej i Wschodniej proces prywatyzacji na niespotykaną skalę. Wszystko to niepomiernie zwiększyło możliwość zagranicznej ekspansji kapitałowej przedsiębiorstw.

Oprócz postępu w dziedzinie liberalizacji procesu gospodarowania w pojedynczych krajach, w ostatnich dziesięcioleciach miała także miejsce liberalizacja procesu gospodarowania w skali całego świata. Stało się tak przede wszystkim za sprawą GATT (General Agreement on Tariffs and Trade – Układ Ogólny w Sprawie Cel i Handlu).

Spośród ośmiu rund rokowań na temat liberalizacji handlu światowego największe znaczenie miały trzy ostatnie: Runda Kennedy’ego (1964-67), Runda Tokijska (1973-79) oraz przede wszystkim Runda Urugwajska (1986-93). Rundę Urugwajską zwoływano w okresie, gdy gospodarka światowa zaczęła powoli wchodzić w fazę globalizacji. W jej wyniku osiągnięto znaczący postęp w dziedzinie eliminacji barier pozataryfowych, podjęto problem handlu artykułami rolnymi oraz, po raz pierwszy, zagadnienie obrotu usługami oraz ochronę własności intelektualnej.

Runda Urugwajska GATT przyniosła wreszcie istotne zmiany instytucjonalne w samej strukturze tego układu. W dniu 1 stycznia 1995 r. powołano bowiem do życia Światową Organizację Handlu (WTO – World Trade Organization).

Następstwa globalizacji

Postęp techniczny i liberalizacja pozwoliły znacznie **zintensyfikować** więzi istniejące między krajami, doprowadziły również do wykształcenia się zupełnie nowych. Przede wszystkim nastąpił wzrost obrotów międzynarodowych. W ciągu ostatnich dziesięcioleci wielkość obrotów handlowych rosła szybciej niż wielkość produkcji. W rezultacie w skali świata nastąpiło zwiększenie relacji handlu międzynarodowego do PKB z 0,07 w 1950 r. do 0,117 w końcu lat 90.¹

Komputeryzacja i niezawodność połączeń między instytucjami finansowymi pozwoliły na osiągnięcie niemożliwej do wyobrażenia kilkadziesiąt lat temu międzynarodowej mobilności kapitału finansowego. I tak np. w latach 1980-1996 średnie roczne tempo wzrostu międzynarodowych obrotów obligacjami i *equity* wynosiło 25%. Z kolei bezpośrednio inwestycje zagraniczne, utrzymujące się w poprzednich latach na poziomie inwestycji krajowych, w okresie 1986-98 rosły w skali świata trzy razy szybciej od tych ostatnich. Postęp techniczny był także ważną przyczyną rozwoju międzynarodowego obrotu usługami. W wyniku tego od początku lat 80. międzynarodowe obroty usługami rosną szybciej niż handel międzynarodowy, a przypada na nie ok. 1/4 łącznych obrotów towarowych i usługowych.

Globalizacja, jak każde umiędzynarodowienie działalności gospodarczej, **sprzyja racjonalnemu użytkowaniu kapitału, pracy i technologii**. Zatem pozwala na osiągnięcie w jeszcze większym stopniu niż w przeszłości wszystkich przedstawianych w podręcznikach międzynarodowych stosunków gospodarczych korzyści z uczestnictwa w handlu międzynarodowym i międzynarodowym obrocie czynnikami produkcji.

Nie kwestionując korzystnego wpływu globalizacji na racjonalność gospodarowania, należy jednak zdawać sobie sprawę ze związanych z nią **zagrożeń**. Wydaje się, że dotyczą one czterech głównych obszarów: 1. Strategie rozwoju realizowane przez korporacje transnarodowe nie muszą być zgodne z interesami poszczególnych krajów czy całej ludzkości. 2. Umiędzynarodowienie produkcji nie zmniejsza różnic między społeczeństwami biednymi i bogatymi. 3. W wyniku globalizacji następuje wzrost współzależności międzynarodowej, czyli uzależnienia procesów gospodarczych zachodzących w jednym kraju od wydarzeń zachodzących poza jego granicami. 4. Umiędzynarodowienie procesu gospodarowania może pociągać za sobą ogromne szkody dla środowiska naturalnego.

Korzyści z integracji ekonomicznej

Integrację ekonomiczną² można określić jako proces scalania gospodarek narodowych poszczególnych krajów i budowanie jednego organizmu gospodarczego przez usuwanie ograniczeń w przepływie towarów i czynników produkcji oraz tworzenie podobnych warunków konkurencji.

Tak zdefiniowana integracja jest procesem, który dokonuje się za pomocą sił rynku działających w sposób możliwie nieskrępowany. Wprowadzanie w życie rynkowego mechanizmu integracji polega na stopniowym rozszerzaniu działania jednolitego mechanizmu rynkowego na obszarze ugrupowania integracyjnego. Przybiera to postać porozumień handlowych i ekonomicznych, pogłębiających proces scalania gospodarek, będących jednocześnie rodzajami (formami, stadiami) porozumień integracyjnych. W zależności od celów stawianych sobie przez różne ugrupowania integracyjne poszczególne rodzaje tych porozumień mogą być albo etapami, albo celem procesu integracji. Wyróżniamy zatem strefę wolnego handlu i unię celną (zwane też preferencyjnymi porozumieniami handlowymi), wspólny rynek, unię ekonomiczną (w ewentualnym połączeniu z unią walutową) oraz unię polityczną.

Dla oceny korzyści i strat związanych z istnieniem preferencyjnych porozumień handlowych najistotniejsza jest analiza mechanizmu unii celnej. Jest ona ważną częścią składową wyższych form integracji. Wprowadzenie liberalizacji obrotów czynnikami produkcji, co jest istotą przejścia z unii celnej do wspólnego rynku, oraz unifikacja innych polityk narodowych, stanowiąca o osiągnięciu fazy unii ekonomicznej są przede wszystkim posunięciami mającymi udoskonalić działanie mechanizmu unii celnej.

Dla **oceny korzyści i strat związanych z istnieniem unii celnej** wyodrębnia się zwykle krótki (efekt statyczny) i długi (efekt dynamiczny) okres.

W wielkim skrócie możemy powiedzieć, że w **krótkim okresie** ekonomiczne efekty przystąpienia danego kraju do unii celnej zależą od tego, czy przeważą korzyści związane z efektem kreacji handlu, czy też ewentualne straty związane z efektem przesunięcia. Można też wskazać na warunki, których spełnienie daje krajom członkowskim większe szanse odniesienia krótkookresowych korzyści z wprowadzenia unii celnej. Szanse takie są szczególnie duże wówczas, gdy kraje tworzące unię celną są państwami uprzemysłowionymi o podobnej strukturze produkcji. W takiej sytuacji wyeliminowanie barier celnych w obrotach wewnętrznych spowoduje zaostrzenie konkurencji między producentami tych samych dóbr w krajach członkowskich. W efekcie tego nastąpi przesunięcie produkcji do kraju produkującego taniej i, co za tym idzie, do powstania odpowiednich strumieni handlu.

Z kolei zróżnicowanie poziomu rozwoju krajów tworzących unię celną stwarza niebezpieczeństwo przewagi strat wynikających z efektu przesunięcia nad korzyściami związanymi z efektem kreacji. W warunkach takiego zróżnicowania istnieje większe ryzyko, że wewnątrz ugrupowania znajdzie się kraj o strukturze produkcji odmiennej od pozostałych (np. producent cytrusów). W warunkach istnienia zewnętrznych barier celnych odcinających kraje członkowskie od tańszych dostaw tych towarów od innych dostawców, kraj ten może wówczas zostać głównym dostawcą danego towaru na rynek unii.

Pełna liberalizacja wymiany towarowej na danym obszarze umożliwia też uzyskanie pewnych korzyści, które ujawniają się w dłuższym okresie i stąd noszą nazwę **długookresowych efektów unii celnej**. Możemy wyróżnić kilka rodzajów długookresowych efektów tworzenia unii celnej. Najważniejsze z nich to korzystny wpływ powiększenia rynku na wielkość skali produkcji oraz rozmiary przedsiębiorstw, a także wzrost efektywności gospodarowania pod wpływem presji konkurencyjnej oraz korzyści związane z działaniem tzw. krzywej uczenia się.

Korzyści z integracji a korzyści z globalizacji

Na podstawie dokonanego powyżej przeglądu korzyści z integracji ekonomicznej oraz korzyści z globalizacji należy stwierdzić, że wykazują one zarówno cechy wspólne, jak i wyraźne różnice.

Wspólną cechą globalizacji procesu gospodarowania oraz integracji ekonomicznej jest to, że w skali międzynarodowej powinny prowadzić do racjonalniejszego spożytkowania czynników produkcji. Jak bowiem wskazywaliśmy powyżej, globalizacja, jako najbardziej zaawansowana faza umiędzynarodawiania procesu produkcji, prowadzi m.in. do wzrostu handlu międzynarodowego oraz międzynarodowych obrotów czynnikami produkcji. Te same efekty chcieli osiągnąć twórcy UE, a także innych ugrupowań integracyjnych. Jak wiemy, dotychczasowa działalność UE wskazuje, że jej kraje osiągnęły w tej dziedzinie sukces. Możemy nawet stwierdzić, że średnia intensywność wszelkiego rodzaju powiązań gospodarczych wewnątrz krajów UE przewyższa intensywność tych powiązań w skali całego świata. Zatem możemy powiedzieć, że w pewnym sensie proces umiędzynarodawiania procesu gospodarowania jest wewnątrz UE bardziej zaawansowany niż w skali świata.

Jednak mimo tej swoistej przewagi UE nad resztą świata w dziedzinie internacjonalizacji gospodarowania oraz niewątpliwych korzyści uzyskiwanych w jej wyniku przez kraje członkowskie, **integracja gospodarcza może stać się także przeszkodą** na drodze do maksymalizacji korzyści z międzynarodowego podziału pracy rozpatrywanych w skali całego świata.

Aby zrozumieć to zagrożenie, konieczne jest przypomnienie dwóch faktów. Po pierwsze, z teorii międzynarodowych stosunków gospodarczych wynika jednoznacznie, że łączny przyrost dobrobytu krajów uczestniczących w wymianie towarów i usług oraz przepływie czynników produkcji jest największy wówczas, gdy obejmuje swym zasięgiem możliwie liczne kraje. W takich warunkach istnieje możliwość najpełniejszego spożytkowania absolutnych i względnych różnic kosztów wytwarzania będących podstawą występowania korzyści z międzynarodowych obrotów towarowych. Wraz ze wzrostem ilości krajów uczestniczących w wymianie wzrasta też możliwość uzyskiwania innych korzyści z handlu międzynarodowego, np. korzyści skali produkcji. Objęcie możliwie głęboką

internacjonalizacją procesu gospodarowania maksymalnej liczby krajów zwiększa także szansę zwiększenia dobrobytu globalnego w wyniku przepływu czynników produkcji do tych krajów, gdzie ich zastosowanie jest w danych warunkach najbardziej korzystne.

Jak wspomniano, globalizacja jest właśnie poszerzaniem i pogłębianiem umiędzynarodawiania procesu gospodarowania, czyli jest etapem w dążeniu do osiągnięcia teoretycznego ideału, którym gdy przyjąć jako kryterium maksymalizację dobrobytu globalnego, jest zapewnienie nieskrępowanego udziału w handlu międzynarodowym możliwie dużej liczby krajów.

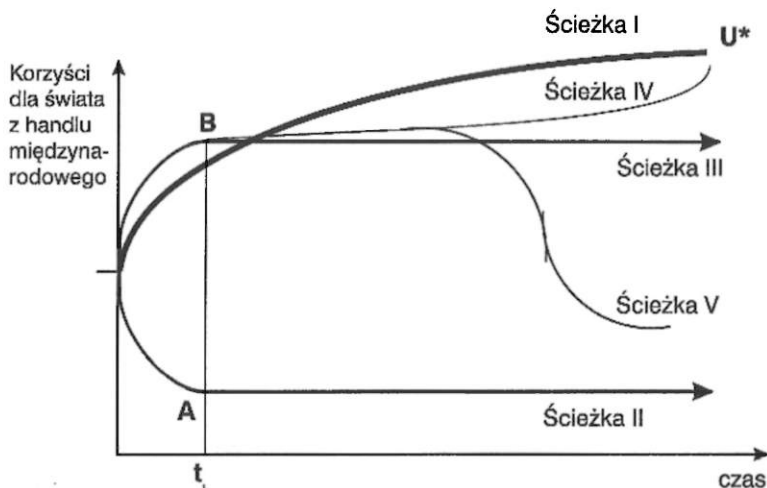
Po drugie, z teorii międzynarodowych stosunków gospodarczych wynika, że internacjonalizacja procesu gospodarowania przynosi gospodarce światowej największe korzyści wówczas, gdy wymiana dóbr i usług oraz międzynarodowe przepływy czynników produkcji nie są hamowane jakimikolwiek ograniczeniami, inaczej mówiąc – gdy gospodarka światowa działa w warunkach zbliżonych do wolnego rynku. Warto przypomnieć, że mówiąc o przyczynach globalizacji wskazaliśmy między innymi na rolę, jaką dla powstania tego procesu miało występowanie w ostatnich latach wyraźnych tendencji do liberalizacji handlu i przepływu czynników produkcji.

Możemy przyjąć, że dwa procesy istotne dla globalizacji: rozszerzenie geograficznego zasięgu internacjonalizacji procesu gospodarowania oraz liberalizacja międzynarodowej współpracy gospodarczej są z punktu widzenia interesu gospodarczego całego świata zjawiskami korzystnymi. Nie w każdej sytuacji możemy to jednak powiedzieć o regionalnej integracji ekonomicznej. Chociaż przyczynia się ona niewątpliwie do intensyfikacji powiązań gospodarczych wewnątrz pewnej grupy krajów, to jej ostateczny wpływ na wielkość korzyści, jakie tego typu internacjonalizacja procesu gospodarowania może przynieść całemu światu, pozostaje sprawą otwartą. Istotą większości regionalnych ugrupowań integracyjnych jest bowiem prowadzenie polityki zmierzającej do tworzenia warunków skłaniających państwa członkowskie w pierwszej kolejności do utrzymywania stosunków gospodarczych z partnerami należącymi do tego ugrupowania, co może odbywać się ze szkodą dla stosunków gospodarczych krajów członkowskich z państwami nie należącymi do danego ugrupowania integracyjnego.

Stosunkowo najłatwiej zależności te można przedstawić na przykładzie polityki handlowej integrujących się krajów. Istotą tej polityki jest unia celna, która polega na zniesieniu barier handlowych między krajami należącymi do ugrupowania integracyjnego i wprowadzenia barier handlowych w stosunkach z krajami trzecimi. Wprowadzenie unii celnej oprócz przedstawionego wyżej oddziaływania na gospodarkę integrujących się krajów ma także długookresowy wpływ na możliwość osiągnięcia korzyści z długookresowej liberalizacji handlu między-

narodowego. Wpływ ten przedstawiono na rysunku 1, będącym uogólnieniem koncepcji J. Bhagwatiego.³

Na osi pionowej tego wykresu przedstawiono korzyści (dobrobyt) uzyskiwane w skali świata w związku z uczestnictwem w handlu międzynarodowym. Oś pozioma reprezentuje czas, natomiast poszczególne krzywe przedstawiają różne ścieżki liberalizacji handlu światowego, którym towarzyszą odpowiednie zmiany korzyści uzyskiwanych z handlu międzynarodowego w skali świata.

Rys. 1. Wpływ unii celnej na wielkość obrotów handlowych i korzyści z handlu międzynarodowego w skali świata

Źródło: H. Siebert, *Weltwirtschaft*, Lucius and Lucius, Stuttgart 1997, s. 205.

Przyjmujemy, że w punkcie wyjścia wielkość korzyści osiąganych przez świat z handlu międzynarodowego jest określona przez punkt U. Przyjmujemy także, że punkt U^* ukazuje wielkość maksymalnych korzyści, jakie świat może osiągnąć z handlu międzynarodowego będącego przedmiotem wielostronnej liberalizacji. Krzywa łącząca oba te punkty (ścieżka I) ukazuje nam wzrost korzyści z wymiany handlowej uzyskiwanej przez cały świat wraz z postępem na polu wielostronnej liberalizacji obrotów handlowych.

Pozostałe ścieżki wytyczone na rysunku ukazują zmiany korzyści z handlu międzynarodowego w sytuacji, gdy liberalizacja handlu nie następuje w sposób wielostronny, ale odbywa się przez powstanie unii celnej o zasięgu regionalnym. Jej powstanie może w krótkim okresie (t_1) wpływać zarówno pobudzająco, jak i hamująco na wielkość obrotów handlowych w skali dla świata. W zależności od tego następują także zmiany korzyści świata z handlu międzynarodowego. Jeżeli w krótkim okresie powstanie unii celnej prowadzi do zwiększenia obrotów han-

dlowych, korzyści z handlu międzynarodowego przesuwają się z punktu U do punktu B. Jeżeli natomiast krótkookresowym następstwem powstania unii celnej jest zmniejszenie obrotów handlowych w skali świata, to towarzyszy temu także spadek korzyści świata z handlu międzynarodowego, czego ilustracją jest przesunięcie tych korzyści wzdłuż ścieżki II, z punktu U do punktu A.

Gdyby uwzględnić jedynie krótkookresowy wpływ powstania unii celnej na wielkość korzyści świata z handlu międzynarodowego, to po okresie t_1 pozostałyby one niezmienione i w zależności od punktu wyjścia (B lub A) przebiegałyby według ścieżki III lub II.

Należy jednak także uwzględnić długookresowy wpływ istnienia unii celnej na wielkość obrotów handlowych w skali świata. Można tutaj wyróżnić dwa warianty. Pierwszy z nich, reprezentowany na wykresie przez ścieżkę IV, ilustruje sytuację, w której dane ugrupowanie integracyjne prowadzi politykę przyjmowania nowych członków oraz jednoczesnego ograniczania barier celnych w stosunkach z krajami trzecimi. W konsekwencji polityka ta może prowadzić do zwiększenia globalnych obrotów handlowych, a przez to i korzyści całego świata z handlu międzynarodowego. Jak widać z przebiegu ścieżki IV, istnieje możliwość, że w przyszłości pozwoli to nawet osiągnąć poziom korzyści świata z handlu międzynarodowego zbliżony do maksimum osiągniętego w warunkach wielostronnej liberalizacji obrotów handlowych.

Drugi wariant, reprezentowany na wykresie przez ścieżkę V, wystąpiłby wówczas, gdyby kraje tworzące unię celną nie prowadziły polityki stopniowego niwelowania barier utrudniających dostęp na swoje rynki i nie rozszerzały swego zasięgu geograficznego. To z kolei prowadziłyby do retorsyjnych środków podejmowanych przez inne kraje, a w konsekwencji do zmniejszenia obrotów handlowych w skali całego świata i wynikającego stąd spadku globalnych korzyści z tego tytułu.

Integracja w ramach Unii Europejskiej a korzyści z globalizacji

Jak wskazywaliśmy wyżej, polityka ugrupowania integracyjnego może zarówno sprzyjać rozwojowi handlu międzynarodowego w skali wykraczającej poza własne granice, jak i stanowić przeszkodę w pełnym rozwoju takiego handlu. Warto zastanowić się, jak można w tej dziedzinie ocenić politykę UE. Nie jest tu oczywiście możliwe udzielenie pełnej i ostatecznej odpowiedzi na to pytanie, a jedynie wybranie tych elementów polityki UE, które sprzyjają każdej z wymienionych możliwości. Ze względu na prawie pół wieku istnienia UE oraz ogromny obszar jej działalności wybierzemy tylko najbardziej charakterystyczne elementy polityki tego ugrupowania sprzyjające uzyskiwaniu korzyści z globalizacji procesu gospodarowania lub je utrudniające. Posłużymy się w tym celu kalendarium działania UE, przedstawionym w tabeli 1.

Tabela 1. Elementy polityki Unii Europejskiej, które hamują osiągnięcie korzyści z globalizacji procesu gospodarowania i te, które mu sprzyjają

Polityka hamująca osiągnięcie korzyści z globalizacji	Data	Polityka sprzyjająca osiągnięciu korzyści z globalizacji
Podpisanie traktatów o ustanowieniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej – EWG i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej – EURATOM (traktaty rzymskie)	1957 marzec	
Pierwsze częściowe ujednoczenie cel zewnętrznych EWG. Krok w kierunku utworzenia unii celnej.	1961 styczeń	
Wprowadzenie przez EWG wspólnej polityki rolnej – CAP (<i>Common Agriculture Policy</i>)	1962 lipiec	
Veto prezydenta de Gaulle'a wobec wniosku W. Brytanii o przyjęcie do EWG	1963 styczeń	
	1963 lipiec	Konwencja z Yaoundé ustanawia pomoc gospodarczą i ułatwienia w dostępie do rynku EWG dla 17 krajów afrykańskich
Ostateczne wyeliminowanie cel wewnątrz Wspólnot Europejskich (WE) i wprowadzanie wspólnej taryfy z krajami trzecimi. Utworzenie unii celnej.	1968 lipiec	
	1973 styczeń	Przystąpienie do WE Danii, Irlandii i Wielkiej Brytanii
Utworzenie Europejskiego Systemu Walutowego – EMS (<i>European Monetary System</i>)	1979 marzec	
	1975 luty	Konwencja z Lomé ustanawia pomoc gospodarczą i ustępstwa w dostępie do rynku EWG dla 46 krajów Afryki, Karaibów i Pacyfiku
	1981 styczeń	Przystąpienie Grecji do WE

	1986 styczeń	Przystąpienie do WE Hiszpanii i Portugalii
Wejście w życie Jednolitego Aktu Europejskiego będącego uzupełnieniem i korektą traktatów rzymskich	1987 lipiec	
Decyzja Rady Europejskiej w Madrycie o realizacji unii gospodarczej i walutowej .	1989 czerwiec	
Liberalizacja przepływu kapitału jako rozpoczęcie wcielania w życie unii gospodarczej i walutowej	1990 lipiec	
	1990 październik	Zjednoczenie Niemiec i powiększenie obszaru WE o obszar dawnej NRD
Podpisanie w Maastricht Układu o Unii Europejskiej (UE) przewidującego stopniowe tworzenie unii politycznej	1992 luty	
	1992 listopad	Porozumienie w Blair House między UE a Stanami Zjednoczonymi w sprawie rolnictwa w ramach rokowań Rundy Urugwajskiej GATT
Utworzenie wewnętrznego (jednolitego) rynku o swobodzie przepływu towarów, osób, usług i kapitału.	1993 1 stycznia	
	1993 czerwiec	Decyzja Rady Europejskiej w Kopenhadze o rozszerzeniu UE na kraje Europy Środkowej i Wschodniej
	1994 styczeń	Utworzenie Europejskiego Obszaru Gospodarczego włączającego kraje EFTA do tworzenia europejskiego rynku wewnętrznego (jednolitego)
	1995 styczeń	Przystąpienie Austrii, Finlandii i Szwecji do UE

	1995 listopad	Deklaracja barcelońska wytyczająca obszar przyszłej współpracy UE z 12 krajami basenu Morza Śródziemnego
	1997 16 lipca	Decyzja Komisji Europejskiej o zaproszeniu Czech, Cypru, Estonii, Polski, Słowenii i Węgier do rozpoczęcia rokowań o przystąpieniu do UE
Wprowadzenie euro	1999 1 stycznia	

Źródło: Opracowano na podstawie: A. Noble, Przewodnik po Unii Europejskiej, Książka i Wiedza, Warszawa 1998, s.227-236; W Weidenfeld, W. Wessels, Europa od A do Z. Podręcznik integracji europejskiej, drugie wydanie uzupełnione i poprawione, Wydawnictwo „Wokół nas”, Gliwice 1996, s. 389-399; L. Dick, Przewodnik po Unii Europejskiej, „The Economist”, Wydawnictwo EMKA Ltd, Warszawa 1998, E. Kawecka-Wyrzykowska, Polska w drodze do Unii Europejskiej, PWE, Warszawa 1999.

Na podstawie przedstawionego przeglądu wybranych elementów polityki Unii Europejskiej możemy sformułować kilka wniosków.

Po pierwsze, polityka prowadzona przez UE zawiera zarówno elementy hamujące, jak i sprzyjające osiągnięciu korzyści z globalizacji. Można przy tym zauważyć, że elementy polityki sprzyjające osiągnięciu korzyści z globalizacji zaczęły się pojawiać w późniejszych latach istnienia ugrupowania.

Po drugie, przedsięwzięcia zmierzające do pogłębienia integracji wewnątrz UE są prowadzone w sposób bardzo konsekwentny i ich rezultaty mają bardzo duży wpływ na możliwości intensyfikacji współpracy gospodarczej w ramach ugrupowania. Z kolei przedsięwzięcia zmierzające do liberalizacji obrotów z otoczeniem UE są, poza utworzeniem Europejskiego Obszaru Gospodarczego, znacznie mniej zaawansowane.

Po trzecie, UE dość konsekwentnie prowadzi politykę rozszerzania na inne kraje. Wydaje się jednak, że polityka ta w znacznym stopniu podlega bieżącym interesom niektórych krajów członkowskich. Przykładem jest tu długotrwały opór przed przystąpieniem W. Brytanii oraz bardzo wolne otwieranie UE na kraje Europy Środkowej i Wschodniej.

Po czwarte, UE ma do odnotowania bardzo niewielkie sukcesy w dziedzinie liberalizacji obrotów handlowych w skali całego świata. W porównaniu zwłaszcza ze Stanami Zjednoczonymi wykazuje ona znacznie mniejszą skłonność do

liberalizacji obrotów w skali świata oraz do ustępstw w dziedzinie polityki rolnej będącej ewidentnym przykładem nieracjonalności gospodarowania.

Przypisy

¹ „Human Development Report” 1999, UNDP, New York 1999, s. 25.

² Definiowanie pojęcia integracji było przedmiotem wielu opracowań. Szerzej na ten temat zob. np.: Integracja Europejska, red. A. Marszałek, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1997, s. 42-45. W ciągu ostatnich kilkunastu lat dyskusja na ten temat utraciła dawną ostrość, a w niektórych opracowaniach w ogóle nie definiuje się pojęcia integracji ekonomicznej (Por. np.: MIT Dictionary of Modern Economics, ed. D.E. Pearce, wyd. III, MIT Press, Cambridge, Mass. 1986).

³ J. Bhagwati., Regionalism and Multilateralism. „The World Economy” Vol. 15, Band 5, s. 535-555.

GLOBALISATION AND INTEGRATION

(Abstract)

On the basis of an overview of selected elements of European Union policies, the author reaches the following conclusions:

– EU policies contain some elements that encourage, and some that impede the achievement of gains from globalisation. It is noteworthy, moreover, that those elements of policy that encourage achievement of gains from globalisation began to appear in the latter years of the Union’s existence.

– The measures designed to consolidate internal EU integration are very consistent, and their outcomes strongly influence the intensification of economic cooperation within the Union framework. However, measures designed to liberalise trade between the EU and its neighbours are, apart from the creation of the European Economic Area, much less advanced.

– The European Union operates a fairly consistent policy of expansion to other countries. However, this policy seems to be quite strongly subjugated to the immediate interests of certain member countries. Examples of this are the long-time resistance to the acceptance of Great Britain, and the very slow opening-up of the Union to Central and Eastern European countries.

– The EU can lay claim to very little success in freeing up trade on a world-wide scale. Compared with the United States of America in particular, it shows far less inclination to free up trade on a world-wide scale, and to make concessions within an agricultural policy that is a patent example of irrational economic management.